

УДК 378.147

Олена АКСЬОНОВА

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних наук
Військової академії (м. Одеса), м. Одеса, Україна
e-mail: elena555aks@gmail.com*

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ КУРСАНТІВ
ПРИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІЙ ОСВІТІ**

Проаналізовано роль і можливості організації самостійної роботи курсантів з математики, з урахуванням особливостей підготовки військових фахівців, у зв'язку з переходом на нові освітні стандарти та впровадженням компетентісного підходу. Розглядається розв'язання, яких навчальних задач сприяє самостійна діяльність тих, хто навчається, при формуванні професійної компетентності майбутніх офіцерів. Пропонується комплекс методичних заходів по організації самостійної роботи курсантів з математики як аудиторної, так й позааудиторної, який забезпечує її ефективність та дозволяє об'єднати розрізнені заходи по організації самостійної роботи в єдину модель. Реалізація моделі сприятиме активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів, формуванню професійних та ключових компетенцій.

Ключові слова: самостійна робота, комплексний підхід, слайд-лекція, індивідуальна робоча програма.

У сучасному суспільстві, що динамічно змінюється та розвивається, необхідні люди ініціативні та самостійні, які швидко адаптуються до нових умов. Затребуваними становляться такі якості особистості, як мобільність, рішучість, відповідальність, здатність засвоювати та застосовувати знання в незнайомих ситуаціях. Тому основним результатом діяльності вищого навчального закладу повинна стати не система знань, умінь і навиків, а здатність людини діяти у конкретних обставинах. Такі задачі постають й при підготовці військових фахівців, які часто мають розв'язувати завдання та приймати рішення у нестандартній, а іноді й в екстремальній ситуації.

Вирішення питання якісної підготовки саме такого фахівця можливо при переході від традиційної моделі навчання до інноваційної. Саме з цим пов'язано виникнення у сучасних дослідженнях освітян України ідеї компетентісного підходу, який спрямований на активізацію діяльності тих, хто навчається, сприяє розвитку самостійної навчальної діяльності.

Ідея доцільності впровадження концепції компетентісного підходу в рамках вищої школи України ґрунтовно розглянуто в роботах Л. Антоноук, В. Вербицького, О. Гулай, Д. Заводчикова, Н. Мурованої, О. Овчарук, О. Пометун, М. Пустового, О. Савченко, Н. Табачук, М. Філатова, О. Ходань, А. Хуторського, О. Часнікової та ін. Особливості впровадження компетентісного підходу в професійну підготовку майбутніх офіцерів висвітлюють О. Войцеховський, О. Діденко, М. Недбай, В. Чмир.

У сучасній педагогічній літературі акцентується також увага на підвищення ролі самостійної навчальної діяльності при підготовці фахівців (Т. Девтерева, В. Кравчук, О. Кечик, Н. Малиновська, А. Цюприк). Проблеми самостійної роботи воїнів в умовах служби в лавах Збройних Сил науково розробляли В. Ягупов, Н. Генералова, А. Кучеров та ін.

Разом з тим аналіз наукової літератури свідчить, що бракує робіт, які б мали прикладну направленість. У цьому контексті проаналізуємо місце і можливості організації самостійної діяльності військових фахівців в рамках компетентісного підходу. Створення моделі організації самостійної роботи курсантів розглядається на прикладі курсу вищої математики.

Під компетентісним підходом розуміють сукупність загальних принципів: 1) визначення цілей освіти; 2) відбір змісту освіти; 3) організація процесу освіти; 4) оцінка освітніх результатів.

В основу компетентісного підходу до визначення сутності вищої освіти покладено прагнення до реалізації двох основних завдань. Одне з них націлює нас на вибір мети, змісту та організації навчального процесу і акцентує увагу на формуванні якостей фахівця, що необхідні йому як професіоналу. Друге завдання з уніфікації критеріїв та параметрів оцінки результатів сучасної освіти відкриває можливості інтегрування вищої школи України у міжнародну систему освіти [3]. Глобальний характер цих завдань підтверджує, що їх виконання приводить до створення неklasичної парадигми, стрижень якої становить виховання особистості.

Порівнюючи традиційні підходи організації навчальної діяльності у вищій школі та характеристики компетентісного підходу В. Діденко робить висновок, що в основі цієї концепції лежить ідея діяльнісного, тобто активного характеру змісту освіти й поняття «компетентність», яке є ключовим в цій концепції, – це не просто сума, знань, умінь та навичок. На думку автора поняття «професійна компетентність» у майбутніх офіцерів включає всі сторони діяльності: знаннєву, операційно-технологічну, ціннісно-мотиваційну тощо, та являє собою складну інтегровану якість особистості, що обумовлює можливість здійснювати певну діяльність, причому мова йде саме не про окремі знання чи вміння й навіть не про сукупність окремих процедур діяльності, а про властивість, що дозволяє людині здійснювати діяльність в цілому [2].

Найбільш успішно засвоїти компетенції, необхідні для реалізації майбутньої професійної діяльності, дозволяє самостійна навчальна діяльність тих, хто навчається. Тому в концепції компетентісного підходу велика увага приділяється самостійній навчальній діяльності.

У європейських країнах, що приєдналися до Болонського процесу, а також у США відзначається стійка тенденція організації занять з підвищенням питомої ваги часу самостійної роботи студентів. У приблизному співвідношенні – 1:3. Це триразове перевищення часу на самостійну роботу студентів порівняно з лекційною формою занять вважається найбільш ефективним способом поліпшення якості підготовки фахівців [1].

Переосмислюючи місце, роль самостійної навчальної діяльності необхідно (особливо при невеликій кількості аудиторних занять) перемістити центр тяжиння у навчальному процесі на правильну організацію самостійної роботи [4]. Організація самостійної роботи курсантів на основі компетентісного підходу потребує комплексу заходів дидактичного характеру і контролю з боку викладача, тобто потребує створення певної моделі організації самостійної діяльності курсанта в рамках дисципліни.

Такий акцент на самостійній діяльності має особливе значення при підготовці майбутніх офіцерів, тому що для тих, хто навчається у військовому вузі, одним з найважливіших, непоправних та дефіцитних ресурсів є час, протягом якого курсант не тільки отримує професію, а й несе службу, отже іноді вимушений відволікатися від занять.

Компонентами балансу часу курсантів є: 1) процес навчання (аудиторні заняття, позааудиторна самостійна робота, проміжний та підсумковий контроль); 2) процес виховання (виховні, культурно-масові заходи, відпочинок, спілкуван-

ня); 3) несення військової служби. За цей час вуз має підготувати висококваліфікованого фахівця, який володіє ґрунтовними знаннями, має розвинені професійні здібності, досконалі професійні уміння, професійну самосвідомість, творче мислення, володіє навиками самонавчання, самовдосконалення, тобто підготовлений до професійної діяльності.

Все труднішим стає у порівняно короткий термін сформувати у курсантів відповідні професійні компетенції. Можливо вирішення питання не просто у виборі форм та методів самостійної роботи, а в удосконаленні програм, виборі змісту, методів і форм організації занять з підвищенням питомої ваги самостійної роботи курсантів. Раціонально організовані аудиторні та позааудиторні форми і види самостійних робіт, їх інтеграція в єдину взаємопов'язану систему можуть сприяти формуванню повноцінних знань і позитивного відношення до навчання.

Згідно наказу Міністра Оборони України щотижневе навантаження курсантів на виконання навчального плану за освітньо-професійною програмою становить 45 академічних годин. При цьому щотижневий час на самостійну роботу курсанта складає для початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти та першого (бакалаврського) рівня не менше ніж 15 годин, для другого (магістерського) рівня не менше ніж 21 годину.

Оскільки самостійна робота являє собою одну з форм навчального процесу та є суттєвою його частиною, то особливості самостійної роботи залежать від конкретного типу навчального закладу і від вікових особливостей курсантів.

Вища школа відрізняється від середньої загальноосвітньої методикою навчальної роботи та ступенем самостійності тих, хто навчається. Першокурсники, які є недавніми випускниками школи, навчаються основним прийомам самостійної роботи та пошуку необхідної інформації. Старшокурсників вже треба орієнтувати на результативність самостійної роботи, систематизацію та усвідомлення навчального матеріалу.

Пізнавальну діяльність курсантів організує викладач, а курсанти здійснюють пізнання, й тому самостійна робота завершує задачі всіх видів навчальної роботи і сприяє: 1) поглибленню та розширенню знань; 2) формуванню інтересу до пізнавальної діяльності; 3) оволодінню прийомами процесу пізнання; 4) розвитку пізнавальних здібностей. Саме тому самостійна робота є резервом підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців.

Сьогодні в більшості вузів існують дві загальноприйняті форми самостійної роботи: традиційна,

тобто та, що виконується самостійно у позааудиторний час (час самостійної роботи у військовому вузі); аудиторна самостійна робота під контролем викладача, який при необхідності може надати консультацію під час виконання завдання.

Оскільки підхід до організації самостійної роботи має бути комплексним, то в процесі створення моделі організації самостійної роботи курсанта з математики в умовах обмеженої кількості годин, що відведені на вивчення дисципліни, необхідно продумати декілька важливих питань:

- співвідношення аудиторних занять та самостійної роботи;
- оптимальний обсяг самостійної роботи;
- яку частину навчального матеріалу та якої складності можна виносити на самостійну роботу;
- розподілення відібраного матеріалу по формах аудиторної та позааудиторної самостійної роботи;
- яку навчальну та методичну літературу можна використовувати;
- скільки часу відводиться на виконання навчальної роботи тощо.

Для успішного виконання самостійної роботи курсанти повинні бути ознайомлені з відповідями на всі ці запитання. Наявність індивідуальних робочих програм курсантів, розроблених викладачем, може вирішити цю проблему при умові, що такі програми будуть на руках курсантів протягом цілого семестру. В робочих програмах повинні бути чітко визначені мета та задачі до досягнення яких має підійти курсант виконуючи завдання з тем дисципліни, який він має отримати обсяг знань, які набути навички.

На основі цих робочих програм розробляються лабораторні, розрахунково-графічні та контрольні роботи, тести, методичні вказівки з організації та змісту самостійної роботи. Такий план роботи допоможе курсантові, який може відволікатися від навчання або самопідготовки для несення військової служби, зорієнтуватися у загальному обсязі самостійної роботи, опрацювати потрібну тему індивідуально.

Модель організації самостійної роботи курсантів з математики передбачає самостійну діяльність на лекційних, практичних заняттях та під час самостійної підготовки.

Незважаючи на те, що йде тенденція зменшення лекційного часу, вузівська лекція залишається головним ланцюгом дидактичного циклу навчання. Досвід свідчить, що відмовлення від лекції знижує науковий рівень підготовки тих, хто навчається, порушує системність та рівномірність роботи протягом семестру. Крім того, викладач передає курсантові не тільки професійні знан-

ня, але й свій досвід, особистісні та ділові якості, тобто те, що можна передати лише в процесі спілкування.

Має цінність не просто механічний запис лекційного матеріалу, а творче спілкування лектора з аудиторією, співтворчість, емоційний вплив й тому вітається проблемне, дискусійне викладення матеріалу. Пожвавлюється творче спілкування, обернений зв'язок з аудиторією при застосуванні таких освітніх технологій як випереджальна самостійна робота, міждисциплінарне та проблемне навчання. Активізує розумову і творчу діяльність курсантів лекція у вигляді роздавального матеріалу, який може мати вигляд опорного конспекту.

Специфіка математичних дисциплін така, що методика складання опорного конспекту лекції, або дисципліни в цілому, яка була запропонована ще у 1970 роки видатним українським педагогом В. Шаталовим, завжди залишається актуальною [5].

В умовах активного впровадження сучасних технологій у навчальний процес з'являється можливість підтримувати лекційний матеріал за допомогою слайдів. Складання опорних конспектів можна запропонувати у вигляді оглядової слайд-лекції. Головна функція оглядової лекції – стимулювання самостійного мислення, цілеспрямована і кваліфікована подача структурної логіки всієї теми, пов'язування теорії з практикою професійної спрямованості. При викладенні математичних дисциплін мають значення демонстраційні ілюстрації, які допомагають побачити застосування математичного апарату, певних математичних законів, методів при вирішенні проблем і задач військової тематики.

Для ілюстрації лекційного курсу можна застосувати мультимедійний проектор, сенсорний екран, де в презентаційній формі PowerPoint представлені демонстраційні матеріали, які супроводжуються формулами, рисунками, графіками та розв'язаними задачами прикладного характеру. При переході слайдів бажано обрати такий ефект, при якому курсанти встигатимуть конспектувати запропонований матеріал та коментарі лектора. При використанні сенсорного екрану, де зображення виводиться за допомогою проектора, лектор має інструменти для вводу додаткових зображень – маркери, якими пишуть на електронних дошках. Наприклад, у комплект дошки Smart Board 660i входять чотири маркери (чорний, червоний, зелений та синій), які не потребують зарядки. Крім того, замість цих маркерів можна застосувати будь-який інший предмет для управління об'єктами – їх переміщенням, обертанням тощо.

Оглядова слайд-лекція дозволяє передати складний навчальний матеріал у гранично дохідливій формі, у виді логічно розбудованих структурних схем за окремими темами і навіть дисципліни в цілому. Підготовлені слайд-лекції можуть бути використані й для самостійної роботи курсантів.

Практичне заняття з математики призначено для поглибленого вивчення дисципліни. Правильно організована на ньому самостійна робота, сприятиме реалізації принципів індивідуального та диференційованого підходів у навчанні, що є дуже важливим саме для такої дисципліни як математика. На практичному занятті доцільно мати велику кількість різного дидактичного матеріалу із завданнями, які можуть відрізнятися за ступенем складності та за цільовою установою. Всі види завдань діляться на три рівня. Завдання першого рівня містять тестові питання з основних визначень та понять теми і спрямовані на перевірку знань, пов'язаних з теоретичним матеріалом.

Другий рівень завдань – це типові задачі і приклади, які дозволяють виробити у курсантів навички застосування теоретичних знань. Матеріал може містити методичні вказівки з теми заняття, після вивчення яких можна приступати до розв'язання задач. У разі необхідності на занятті завжди є можливість звернутися за консультацією до викладача. До другого рівня завдань відносяться контрольні роботи, які призначені для перевірки засвоєння матеріалу з теми або модуля.

Завдання третього рівня спрямовані на формування креативного мислення тих, хто навчається. Достатньо добре підготовленим курсантам пропонується завдання з математичного пізнавального характеру з певними невизначеностями в умовах, із суперечливими, надлишковими або альтернативними даними. До таких завдань відносяться так звані задачі із зірочкою, тобто більш складні, розв'язання яких потребує творчої навчальної діяльності.

Самостійна робота, яка організована на занятті таким чином, створює умови для активізації пізнавальної діяльності, розвитку ініціативи та мислення.

Організація самостійної роботи у позааудиторний час потребує від викладача якісного методичного забезпечення навчання курсантів, надання консультативної допомоги. Згідно нормативним документам Міністерства оборони України однією з форм керівництва самостійною роботою тих, хто навчається, та надання їм допомоги в засвоєнні навчального матеріалу є консультації. Індивідуальні консультації проводяться черговим викладачем кафедри щоденно, групові – перед залі-

ками, екзаменами, лабораторними та практичними заняттями за необхідністю.

Позааудиторна самостійна робота з математики передбачає, як правило, опрацювання конспекту лекцій, вивчення навчальної літератури, підготовку до практичних, лабораторних занять, підсумкового контролю з дисципліни.

Особливості навчально-виховного процесу в військовому вузі дозволяють активно використовувати групову та парну самостійну діяльність курсантів, яка сприятиме розвитку необхідних компетенцій. Групова і парна діяльність припускає додаткову можливість продемонструвати готовність курсантів до кооперації, взаєморозуміння, до командної роботи, що є дуже важливим для військового фахівця. Індивідуальна самостійна діяльність дозволяє курсантові критично оцінити свої особистісні якості, намітити шляхи та обрати засоби розвитку позитивних якостей та усунення недоліків.

Форми організації позааудиторної самостійної роботи курсантів не можуть носити універсального характеру, а визначаються творчим підходом викладача при видачі індивідуальних завдань для самостійної роботи тим, хто навчається. Необхідно враховувати рівень підготовки навчальної групи, кожного курсанта, курсу навчання та інші фактори. На наш погляд, доцільно застосовувати також види завдань трьох рівнів, про які вже було згадано. При виконанні завдань під час поза аудиторної самостійної роботи вітається застосування теоретичних джерел: підручників, посібників, довідників тощо. В такому випадку курсант отримує додаткові «бонусні» бали за виконане завдання.

Для успішного засвоєння математики доцільно запропонувати курсантам широкій набір освітніх технологій: робота в колективі, випереджальна самостійна робота, навчання на основі досвіду, міждисциплінарне та проблемне навчання. Наші дослідження приводять до висновку, що обережний, індивідуальний підхід викладача при роботі з курсантом збільшує ефективність, результативність самостійної роботи і допомагає курсантові зробити перші кроки в оволодінні методами наукового дослідження. Достатньо добре підготовленим курсантам пропонується завдання з математичного пізнавального характеру з певними невизначеностями в умовах, із суперечливими, надлишковими або альтернативними даними. Розв'язання таких завдань потребує творчої навчальної діяльності.

При організації позааудиторної самостійної роботи бажано переслідувати такі цілі:

- допомогти курсантам оволодіти прийомами роботи з різними носіями інформації;

- формувати досвід застосування базових знань з математики при розв'язанні різних завдань професійної спрямованості;
- створювати умови для розвитку у курсантів умінь інтегрувати отримані знання з математики для вирішення творчих завдань, дослідницьких умінь та навиків;
- розвивати здібності до самоконтролю та самооцінки;
- розвивати у курсантів професійно важливі особистісні якості, такі як вибір вірної стратегії, відповідальність за прийняте рішення тощо.

Як показує наш практичний досвід, такий комплексний підхід в організації самостійної роботи з математики спрямований не тільки на досягнення навчальних цілей дисципліни, а й на розвиток у курсантів особистісних якостей, фор-

мування початкового досвіду вирішення фахових завдань на основі отриманих знань, успішне засвоєння компетенцій, необхідних для реалізації майбутньої професійної діяльності.

В умовах компетентнісного підходу навчання націлено не стільки на механічну передачу знань, скільки на навчання методикам самостійної і колективної роботи по створенню нового знання. У зв'язку з цим сьогодні центр тяжіння у навчанні переноситься на навчання як самостійну діяльність курсантів. Для реалізація такого підходу розробляється модель організації самостійної роботи курсантів, комплекс методичних заходів якої дозволить: активувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність курсантів; забезпечити формування загальних умінь та навиків самостійної роботи; сформувані професійні та ключові компетенції.

Список використаних джерел

1. Девтерова Т. В. Управління мотивацією студентів при вивченні педагогіки вищої школи // Вища освіта України. 2016. №3. С. 50-57.
2. Діденко О. В. Особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх офіцерів у ВНЗ // Вісник національної академії Державної прикордонної служби України: педагогічні науки http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_6.
3. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід: монографія / [Л. Л. Антонюк, Н. В. Василькова, Д. О. Льницький, І. В. Кулага, В. Є. Турчанинова]. К.: КНЕУ, 2016. 66 с.
4. Цюприк А. Я. Проблема самостійної діяльності студентів у контексті компетентнісного підходу // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми http://vspu.edu.ua/UJRN/Sitimn_2012_33_539-543.
5. Шаталов В. Ф. Эксперимент продолжается. М.: Педагогика, 2011. 336 с.

References

1. Antoniuk, L.A., & (2016) Kompetentnistnyj pidhid u vyschij osviti: mizhnarodnyj dosvid. [Competence-based approach in high school: international experience]. Kyiv: KNEU, 66 [in Ukrainian].
2. Devtereva, T.V. (2016). Upravlinnja motivacieju pry vyvchenni pedagogiki vyschoji shkoly. [Student's motivation management during the studying of high school pedagogy]. *Vyssha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*. (3), pp. 50-57 [in Ukrainian].
3. Didenko, O.V. (2014) Osoblyvosti vprovadzhennja kompetentnistnogo pidkhodu u profesijnju pidgotovku majbutnikh oficeriv u VNZ [Features introduction of competence-based approach to training future officers of the university]. *Vestnik nacionalnoji akademiji Derzhavnoji prykordonnoji sluzhby Ukraine. Pedagogichni nauky – Messenger of national State Border Service of Ukraine. Pedagogical sciences*. (3), pp. 156-165. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2014_3_6. [in Ukrainian].
4. Cupryk, A.J. (2012) Problema samostijnoji dijalnosti studentiv u konteksti kompetentnistnogo pidkhodu [Problem of student's self-maintained work in competence-based approach]. *Suchasni informacijni tehnologii ta inovacijni metodiki u pidgotovci fahivciv – Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training: methodology, theory, experience, problems*, (33), pp. 539-543. Retrieved from: http://vspu.edu.ua/UJRN/Sitimn_2012_33_539-543.
5. Shatalov, V.F. (2011) Experiment prodolzhaetca. [The experiment continues]. Moscow: Pedagogika, 336 [in Russian].

Елена Аксенова. Организация самостоятельной работы курсантов при компетентностно ориентированном образовании

Анализируется роль и возможности организации самостоятельной работы курсантов по математике, с учетом особенностей подготовки военных специалистов, в связи с переходом на новые образовательные стандарты и внедрением компетентностного подхода. Рассматривается решение, каких учебных задач способствует самостоятельная деятельность обучаемых при формировании профессиональной компетентности будущих офицеров. Предлагается комплекс методических мероприятий по организации самостоятельной работы курсантов по математике как аудиторной, так и внеаудиторной, который обеспечивает ее эффективность и позволяет объединить разрозненные мероприятия по организации самостоятельной работы в единую модель. Реализация модели будет способствовать активизации самостоятельной учебно-познавательной деятельности курсантов, формированию профессиональных и ключевых компетенций.

Ключевые слова: самостоятельная работа, комплексный подход, слайд-лекция, индивидуальная рабочая программа.

Olena Aksonova. The organization of cadet's independent work in competence-oriented education

The article analyzes the possibility of cadet's independent work on mathematics organization in competence-oriented education taking into account the training of military specialists. The cadet's independent activity contributes to the solution of certain learning tasks in forming of future officers's professional competence.

The focus on self-employment is very important within the military university, because cadet is not just studying, but carrying military service and sometimes is destructed from his classes.

It is proposed the complex of methodical activities on organization of cadet's independent work on mathematics in the classroom (at lectures and practical classes) and outside of auditorium.

We make slide lectures, which reflect training material as block diagrams all over the theme or whole discipline. Main functions of these lectures are: stimulating of independent thinking, structural logic of specific theme targeted delivering, emphasizing the connection between theory and professional practice. It is advisable to prepare the sufficient amount of didactic material with different degree of difficulty and with guidelines, which must help cadet to work on practical classes. The organization of cadet's independent work outside of auditorium suggests individual and differentiated approach. The kernel of the complex of methodical activities on organization of independent work is the cadet's individual working program.

The complex provides efficiency of cadet's independent work and allows combine disparate activities on organization of independent work into a single model. Implementation of the model will promote cadet's independent educational and cognitive activity, forming of professional and core competencies.

Key words: independent work, complex approach, slide lecture, individual work program.

УДК 316.454.5

Геннадій АНДРІЙЧЕНКО

*кандидат військових наук, старший викладач кафедри військової підготовки Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: KVP_mdu@ukr.net*

Ігор БУГАЄВСЬКИЙ

*викладач кафедри військової підготовки Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: KVP_mdu@ukr.net*

КОНФЛІКТИ ТА ЇХ ПРОФІЛАКТИКА ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУСПІЛЬСТВО

За умов трансформації українського суспільства проблема дослідження конфліктів стала особливо актуальною. Складна соціально-економічна та політична ситуація в Україні призводить до поширення проявів конфліктної поведінки серед молоді, в тому числі студентської. В роботі аналізуються причини виникнення конфліктів в молодіжному середовищі та розкриваються питання профілактики таких конфліктів, як умови успішної інтеграції молоді в суспільство. Також, визначаються пріоритетні позиції, що регулюють конфліктні процеси серед студентської молоді і сприяють попередженню негативних проявів конфлікту, а також окреслюються заходи, які сприяють зниженню потенціалу конфліктогенних факторів в молодіжному середовищі.

Ключові слова: суспільство, студентська молодь, конфлікти, профілактика, інтеграція.

Світова історія, у т.ч. військова історія з давніх часів до сьогодення показала, що конфлікти неминучі, існували завжди і будуть існувати, вони є невід'ємною частиною суспільного життя. Сьогодні нікому не треба доводити, що проблематика, яка пов'язана з вивченням конфліктів, не тільки має право на існування, а розглядається як самостійна галузь знань, яка активно розвивається в Україні. До проблем виникнення та ефективно-

го вирішення конфліктів виявляють великий інтерес не тільки професіональні психологи але й політики, військові, керівники підприємств і установ, педагоги, соціальні працівники, словом, всі ті, хто в своїй практичній діяльності пов'язаний з проблемами людського соціуму. Нажаль, цей інтерес в чималій мірі пов'язаний і з підвищенням напруги в різних сферах соціальної взаємодії, з гострою потребою різних громадських структур й